

ΓΕΝΝΗΜΕΝΟΙ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Πεννιτάχρονοι συνομιλικοί της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ξετυλίγουν το κουβάρι της μνήμης. Στέκονται στις όμορφες σπηλιές της μικρής πατρίδας. Αλλά και στις ώρες που η ζωή αλλάζει. Που η εφηβεία θυσιάζεται στον βωμό του πολέμου. Στην

ίδρυση των κομμάτων. Στη διάσπασή τους. Στους ήχους που αλλοιώνονται. Εικόνες από ελιά και γιανσεμί. Μυρωδιές από αλμύρα θάλασσας και ψημένου φαγητού. Συνθέσεις με το μεταφυσικό κομμάτι της Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΑΥΛΟΥ

«Δεν ζήσαμε εφηβικά χρόνια μεγαλώσαμε μέσα στο πένθος»

Έζησε την πολιτική από το σπίτι. Την ίδρυση της ΕΔΕΚ. Αλλά και τη διάσπασή της. «Μεγαλώσαμε μέσα στο πένθος», δηλώνει ο δικηγόρος, οικονομολόγος Σταύρος Παύλου και εύχεται να βρεθεί μια πολιτική ηγεσία, η οποία να μπορεί να προχωρήσει μπροστά χωρίς να κοιτάζει πώς να δικαιολογήσει το παρελθόν της.

ΔΕΣΜΗ ΜΕ ΔΥΝΑΜΙΤΕΣ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ

Δεν θα ξεχάσω τη νύκτα που μας ξύπνησαν οι γονείς για να φύγουμε γρήγορα από το σπίτι. Είχε ανακαλυφθεί μια δέσμη με δυναμίτες κοντά στο σπίτι μας. Ήξερα ότι υπήρχαν μακαριακά και γριβικοί, εφεδρικό και ΕΟΚΑ Β. Δεν είχα όμως επίγνωση του κινδύνου. Δεν ήξερα ότι ήμασταν στόχος. Μετά έμαθα ότι άτομα της ΕΔΕΝ πρόσεκαν εμένα και τον αδελφό μου ως πιθανά θύματα απαγωγής και τον πατέρα ως στόχο δολοφονίας.

Γεννήθηκα 17 Ιουλίου 1960, στο Λονδίνο. Πέντε μηνών ήλθα Κύπρο. Οι πρώτες μου μνήμες είναι η γέννηση του αδελφού μου, το 1963. Το πρώτο σπίτι μας στον Κόψαλο. Η μεγάλη αυλή που παίζαμε. Η ήσυχη, χωρίς αυτοκίνητα γειτονιά. Οι κυριακάτικες εκδρομές με τους γονείς μου. Η αντένα της τηλεόρασης με το ένα κανάλι που μπήκε για πρώτη φορά. Το πρώτο μας χρησιμοποιούμενο αυτοκίνητο. Ο παπούς που μας έπαιρνε με το ποδήλατό του θάλασσα. Να κάθεται εγώ πίσω και ο αδελφός μου μπροστά. Το πρώτο μου «κανονικό» ποδήλατο. Αργότερα το σκάκι με τον αδελφό μου και τα βιβλία μου που με συντρόφευαν πάντα.

Η πρώτη μνήμη από την Κυπριακή Δημοκρατία ήταν οι κινητοποιήσεις υπέρ της Ένωσης, οι συζητήσεις στο σχολείο για την Τηλελυρία, οι φασαρίες με τους Τουρκοκύπριους. Μεγάλωσα μέσα στις πολιτικές συζητήσεις. Το 1969, ιδρύθηκε η ΕΔΕΚ και ο πατέρας μου ήταν ο πρώτος επαρχιακός γραμματέας Λεμεσού. Κατέβηκε στις εκλογές του '70. Είδα ξαφνικά στους δρόμους και το σχολείο μου, που ήταν εκλογικό κέντρο, τις αφίσες με τη φωτογραφία του. Πολύ παράξενο συναισθημα για ένα δεκάχρονο. Ήμουν περίφορος. Έπαιρνα τον απόδο της προεκλογικής στο σπίτι. Ο πατέρας αργότερα να επιστρέψει. Τον θυμάμαι όμως να μοιράζεται με τη μάνα μου τις εμπειρίες του στο δικαστήριο, ως δικηγόρος. Μεγάλωσα με αυτά τα ακούσματα. Ήξερα τα ονόματα των δικαστών. Το να γίνω δικηγόρος ήταν η φυσική εξέλιξη. Στην πέμπτη δημοτικού, το 1971, ένας δάσκαλος σπατάλησε μια ολόκληρη μέρα να μας κάνει αντι-κομμουνιστική προπαγάνδα. Ήταν μια έντονα πολιτική εποχή με τις συζητήσεις των μεγάλων γύρω μου που άκουγα κρυμμένος πίσω από τις σελίδες των βιβλίων μου. Δεκατριών χρόνων άρχισα να πηγαίνω στην ΕΔΕΝ. Να έχω τα πρώτα πολιτικά ακούσματα.

Τη μέρα του πραξικοπήματος άρχισαν τα εμβλήματα στο ραδιόφωνο και οι ανακοινώσεις «Ο Μακάριος είναι νεκρός». Η πρώτη αντίδραση του πατέρα μου ήταν «άνοιξαν την πόρτα για τουρκική εισβολή». Απέναντί μας, στην αυλή της Α' Αστικής, μαζεύτηκαν ένα-πλοιο προξενιαί, έκαναν σούβλες, διασκέδαζαν, πυροβολούσαν στον αέρα. Ο αδελφός μου είχε ξεμείνει στη θάλασσα στο Ξερό. Ο πατέρας μου ζήτησε από τον Νίκο Αναστασιάδη να τον βοηθήσει να πάρει άδεια από τον πατέρα του, που είχε αναλάβει υπεύθυνος της Αστυνομίας Λεμεσού. Φοβόταν πως αν πήγαινε μόνος του στην Αστυνομία δεν θα γύριζε πίσω. Ο Νίκος αμέσως τον βοήθησε και έτσι έφερε τον αδελφό μου στη Λεμεσό, τρεις μέρες πριν την εισβολή. Ένωθα από την ανησυχία των μεγάλων τον κίνδυνο που παραμόνευε. Δεκαεσσάρων χρόνων δεν έδειξε επίγνωση του κινδύνου. Οι εμπειρίες αυτή την περίοδο καθόρισαν την εξέλιξη της σκέψης και της ψυχικής μας.

Όταν εκδηλώθηκε η τουρκική εισβολή, πήγαμε στη Γερσόα. Με βάση τις ανακοινώσεις στο ραδιόφωνο, είχαμε καταρρίψει διπλάσια αεροπλάνα από όσα είχαν οι Τούρκοι. Μάθαμε τις λέξεις «οι δυνάμεις μας αναπτύσσονται ομαλώς». Έτσι ονομαζόταν η άτακτη υποχώρηση και η εγκατάλειψη θέσεων. Είναι ακούσματα που τα έχω ακόμα. Οι εμπειρίες πολέμου ήταν από τις ειδήσεις, τις φωτογραφίες, από τους πρόσφυγες που πήλθαν μετέπειτα στη Λεμεσό.

Τα επόμενα χρόνια ολόκληρη η Κύπρος ήταν σε πένθος. Δεν ζήσαμε εφηβικά χρόνια. Στην έκπη τάξη του γυμνασίου είχαμε ανεβάσει μια γαλλική επιθεώρηση. Ήταν πολύ πετυχημένη και μας ζήτησε η Αλιάν να την επα-

ναλάβουμε κάτω από την αιγίδα της. «Την ώρα που έχουμε πρόσφυγες δεν κάνουμε γιορτές» μας είπε ο γυμνασιάρχης και μας σταμάτησε. Δεν γίνοντουσαν καρναβάλια, γιορτές, δημόσιες εκδηλώσεις χαράς. Μεγαλώσαμε μέσα στο πένθος.

Από την επόμενη χρονιά της εισβολής, βγαίναμε συνεχώς σε διαδηλώσεις. Ήμουν ιδρυτικό στέλεχος στη νεολαία Δώρου Λοΐζου Λεμεσού. Η δολοφονία του ήταν άλλη μια τραυματική εμπειρία. Είδα τον Λουσαριδη στην τηλεόραση να μιλά με ματωμένο ποκάμισο. Δίλυνε ότι οι ιδέες δεν δολοφονούνται. Ήταν από τις πιο φορτισμένες συναισθηματικές εμπειρίες μου από την πολιτική σκηνή. Ο Λουσαριδής ήταν ένας χαρισματικός ηγέτης και εκείνη την εποχή η ΕΔΕΚ είχε την πλέον προοδευτική φωνή.

Ήμουν στην πρώτη γραμμή στο συλλαλητήριο στο Διοικητήριο υπέρ της επιστροφής του Μακαρίου. Και στο συλλαλητήριο που βγήκε ο Μακάριος με τον κλάδο ελαίας. Δεν θα ξεχάσω το πάγωμα που επικράτησε στην ψυχιά αυτών που ένωσαν την ανάγκη να τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι της καταστροφής. Την απογοήτευση όταν αντιληφθήκαμε πως δεν υπήρχε η πολιτική βούληση για κάθαρση. Αισθανόμασταν προδομένοι από τα παιχνίδια των πολιτικών. Στις εκλογές του 1976, ο Δημοκρατικός Συναγερμός που ήταν η μόνη αντιπολιτευτική δύναμη, κατάφερε να πάρει ποσοστό πάνω από 25%. Αυτή ήταν μια πρώτη σοβαρή αμφισβήτηση του Μακαρίου. Ο θάνατός του το '77, ήταν ο θάνατος ενός λαβωμένου ηγέτη. Ενός χαρισματικού ηγέτη που βρέθηκε να κρατά κλαδί ελαίας πάνω από το ματωμένο κορμί της Κύπρου. Και στη συνέχεια ο Σπύρος Κυπριανού, ο Βασιλείου, ο Κληρίδης, και τώρα ο Δημήτρης Χριστόφιας. Πάντα με το Κυπριακό σε «κρίσημη καμπή» και ο καθένας με τη δική του συνταγή για λύση, που όμως δεν έρχεται ποτέ.

Στις εκλογές του '76 συμμετείχα ως μέλος της ΕΔΕΝ. Προετοιμάζαμε τον κόσμο για τις εκδηλώσεις διαβάζοντας από μεγάφωνα διά-

φορα κείμενα και συνθήματα. Υπήρχε μια έντονη συντροφικότητα. Βάζαμε μαζί αφίσες στους δρόμους. Γράφαμε συνθήματα στους τοίχους.

Η ανακήρυξη του ψευδοκράτους του '83, με βρήκε φοιτητή στην Αγγλία. Την είχαμε προβλέψει και είχαμε στείλει εγγράφους την απόψη μας προς την οργάνωση της Κύπρου. Στο Λονδίνο είχαμε ιδρύσει το United Cyprus Students Movement στο οποίο συμμετείχαν και προοδευτικοί Τουρκοκύπριοι οι οποίοι μας παρακαλούσαν να τους στηρίξουμε στον αγώνα τους για μια ομοσπονδία, αλλά εμείς μιλούσαμε για ενιαίο κράτος. Για άλλη μια φορά τρέχαμε πίσω από τις εξελίξεις, αρνούμενοι να αποδεχτούμε τις πραγματικότητες και να οπώσουμε το αδιέξοδο. Μια πορεία που ακολουθείται μέχρι σήμερα.

Έζησα τη διάσπαση της ΕΔΕΚ της δεκαετίας του '80. Ο πατέρας μου το '81 είχε επιλεγεί να ηγηθεί ξανά του ψηφοδελτίου Λεμεσού. Αφαιρέθηκε από το ψηφοδέλτιο με παρέμβαση της Λευκωσίας. Το ένα τρίτο της Κεντρικής Επιτροπής αποβλήθηκε μετά το τρίτο συνέδριο της ΕΔΕΚ. Μαζί και ο πατέρας μου. Ήταν φανερό παιδί ότι αν οι ιδέες δεν δολοφονούνται... αποβάλλονται. Αποβλήθηκα από τη φοιτητική νεολαία του Λονδίνου το 1981 ενώ ήμουν ηγετικό στέλεχος της Φοιτητικής Αγωνιστικής Παράταξης μαζί με άλλους τρεις από τους πέντε της επιτροπής, για να μπορεί να ιδρυθεί ο Αγώνας χωρίς τη δική μας «περροή». Ο γραμματέας του Λονδίνου έκανε παρέμβαση προς τον Βάσο Λουσαριδη ζητώντας του να μείνει. Η απάντηση: «Μα δεν είναι για τον Πατρικισμό; Η ΕΔΕΚ απέτυχε να αποτελέσει τη σοσιαλδημοκρατική επιλογή στην Κύπρο, αφού το ΑΚΕΛ από καιρό προσαρμόστηκε για να καλύψει και το χώρο της σοσιαλδημοκρατίας.

Με την ένταξη μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παρά το γεγονός ότι ιδεολογικά διαφωνώ με τη λογική της μεγέθυνσης της αγοράς προς όφελος των μεγάλων οικονομικών συμφερόντων, ως πατέρας δυο παιδιών ένιωσα τεράστια ανακούφιση και για πρώτη φορά ασφάλεια. Στο στρατό, ως αξιωματικός ένιωθα ότι έπρεπε να εκπαιδευτώ σωστά τους στρατιώτες διότι εξαρτάτο η ζωή τους από το αν έκανα καλά εγώ τη δουλειά μου. Πιστεύω ότι θα κληθούμε να πολεμήσουμε. Η Ευρωπαϊκή Ένωση τουλάχιστον μας παρέχει μια ασφάλεια.

Πορτάζοντας τα 50χρονα της Κυπριακής Δημοκρατίας νιώθω χαρά για τα όσα πέτυχαμε στην οικονομία αλλά και θλίψη. Είχαμε τόσες ευκαιρίες να κάνουμε αυτό τον πολύ όμορφο τόπο παράδεισο για όλους τους κατοίκους του, αλλά αφέθηκαν να θυσιαστούν στον βωμό της πολιτικής σκοπιμότητας. Αν μπορούσα να κάνω ένα δώρο στην Κύπρο, θα ήταν μια πολιτική ηγεσία, η οποία να μπορεί να προχωρήσει μπροστά χωρίς να κοιτάζει πώς να δικαιολογήσει το παρελθόν της.

ΒΑΣΟΣ ΑΡΓΥΡΙΔΗΣ

Κοινωνία που διακατέχεται από ακατάσχετη μιζέρια

Μεγάλωσε με διηγήσεις στο σπίτι για την περίοδο του Απελευθερωτικού Αγώνα. Δώδεκα χρόνων έγραψε τις πρώτες του μελωδιές, τότε που ξεκίνησε η πολιτική συνειδητοποίηση. Μέσα στη μουσική του υπάρχει η Κύπρος σαν συνολική πολιτισμική οντότητα. Το μεταφυσικό κομμάτι της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ιδιαίτερη στιγμή για τον συνθέτη Βάσο Αργυρίδη ήταν η μεγάλη συναυλία του για τα 50χρονα της Κυπριακής Δημοκρατίας, πριν από λίγες μέρες, στη Νέα Όπερα Μόσχας.

Γεννήθηκα 15 Μαρτίου 1960, στη Λεμεσό. Η πρώτη μου μνήμη είναι ένα βαθύ χαράκωμα στην αυλή του σπιτιού μας και ένας κύριος να μας εξηγεί πώς να το χρησιμοποιήσουμε. Χαρακώματα υπήρχαν και στην αυλή του σχολείου, στη Β' Αστική. Εκεί παίζαμε τα διαλείμματα. Η γειτονιά της Αγίας Ζώνης είναι ένα σημαντικό κομμάτι της ζωής μου. Πολλοί φίλοι να παίζουμε στην αυλή της εκκλησίας, στις αλάνες. Πετάγαμε χαρταετούς και κάναμε διαγωνισμό ποίου θα πάει πιο μακριά. Βγαίναμε στις ταράτσες των σπιτιών για να δούμε την θόνη του καλοκαιρινού σινεμά Αριέλ. Γεύσεις από φυσίτικα και διπλή coca cola. Τυρόπιπτες από τον πλανόδιο έξω από το σπίτι.

Μνήμες έντονες από την οδό Γλάδστωνος. Το περίφημο εστιατόριο-μαγειρείο Ακρόπολη ανήκε στον παππού μου και εκεί περνούσα όλα τα καλοκαίρια από 5-13 χρόνων. Εκεί στεγαζόταν ο σκακιστικός όμιλος Λεμεσού. Θυμάμαι τα χαρτοπαίγνια στα πριβέ δωμάτια. Τις κούινες. Τα Σάββατα να γεμίζει κόσμο. Δίπλα τα τέσσερα καλοκαιρινά σινεμά. Τα σουβλάκια Πατίκας. Τα σάντουιτς Αλέξης. Σάββατο απόγευμα η Γλάδστωνος έκλεινε σε πεζόδρομο. Ήταν ο περίπατος της Λεμεσού τη δεκαετία '60. Υπήρχε έντονη ζωή.

Σε ηλικία επτά χρόνων ξεκίνησα να μαθαίνω βιολί στο ωδείο του δήμου. Είχαμε δίσκους στο σπίτι, Θεοδωράκη, Ξαρχάκο, Μαρκόπουλο, Χατζιδάκι, Σαββόπουλο αλλά και συμφωνικά έργα, όπερες. Δώδεκα χρόνων, έγραφα τις πρώτες μου μελωδιές. Σε ηλικία 14 χρόνων ήταν η πρώτη επαφή με την ποίηση και τα πρώτα μου τραγούδια σε ποίηση Ρίτσου από τη συλλογή «Παιχνίδια τ' ουρανού και του νερού». Με την πρώτη μου ορχήστρα με συμμαθητές, τα παρουσίασαμε στηνμποιά «ΚΨ75», σε δυο συναυλίες, αμέσως μετά την εισβολή. Η πρώτη συναυλία που παρακολούθησα ήταν του φίλου μου Μάριου Τόκα, στο Ριάλτο, το 1972. Έζησα τη συναυλία Μίκη Θεοδοωράκη το 1966 στο Κηποθέατρο, αλλά και τη μεγαλειώδη το 1975, στο Τσίρειο στάδιο όπου ανεμίζαμε τα ποικίλα μας.

Δώδεκα χρόνων ξεκίνησε η πολιτική συνειδητοποίηση. Με τη κούνια στην Ελλάδα. Τις μαθητικές διαδηλώσεις πριν το πραξικόπημα, όπου συμμετείχαμε κυρίως ως παρατηρητές λόγω ηλικίας. Ξέραμε ότι είμαστε μακαριακά και οι άλλοι γριβικοί. Στο Πραξικόπημα και την εισβολή, ανεξάρτητα η ηλικία ήσουν, συνειδητοποιούσες το πολιτικό παιχνίδι που παίζατε εις βάρος του τόπου σου.

Το πραξικόπημα με βρήκε στο ποδήλατο με ένα φίλο, να πηγαίνουμε στο σωματείο του Άρν για να παίξουμε πιναγκί. Στο δρόμο μας σταμάτησε μια γειτόνισσα και μας είπε να γυρίσουμε σπίτι διότι είχαν σκοτώσει τον Μακάριο. Μαζεύτηκε η γειτονιά. Οι μέρες περνούσαν στα πεζοδρόμια, να ακόμη ειδήσεις. Το διάγγελμα Μακαρίου από τον σταθμό της Πάφου.

Στην εισβολή θυμάμαι έντονα τις εικόνες στην τηλεόραση. Τις συγκλονιστικές στιγμές με τη λεωφορεία να ξεφορτώνουν αιχμαλώτους. Τα πρόσωπα των συγγενών που περιέμεναν τους δικούς τους. Τις αφηγήσεις των ανθρώπων που είχαν ζήσει στο πελαίο της τη βορβορότητα των Τούρκων. Εμείς στη Λεμεσό τα ζήσαμε ως θεατές, άλλα όμως παιδιά είδαν τους γονείς τους να φορτώνουν το βίβλο τους σε ένα αυτοκίνητο και να τρέχουν να γλυτώσουν. Η τραγωδία της Κύπρου μας άφησε έντονα σημάδια.

Δυο μήνες μετά την εισβολή βρέθηκα στο Λανίτειο λύκειο, με συμμαθητές και καθηγητές πρόσφυγες, με πριωνά και

Μαθήματα ιστορίας μέσω διηγήσεων

Μεγάλωσα με διηγήσεις στο σπίτι για την περίοδο του Απελευθερωτικού Αγώνα. Μου μιλούσαν για γεγονότα που έγιναν πριν 5-10 χρόνια και νόμιζα ότι ήταν ένας αιώνας. Ο παπούς μου μίλαγε για το άκουσμα της θυσίας του Αυγεντίου. Την ημέρα που κρέμασαν τον Καραολή, τον Παλληκαρίδη.

απογευματινά σχολεία. Εκεί που ήξερα ότι οι φίλοι μου ήταν οι πέντε της γειτονιάς, ξαφνικά εμφανίστηκε ένας καινούργιος κόσμος, με άλλες νοοτροπίες, Άκουσα καινούργιους ήχους. Καινούργια ονόματα. Ασυνηθιστά επίθετα. Άρχισα να διερωτώμαι μήπως είναι μεγάλη χώρα τελικά η Κύπρος. Η Λεμεσός διπλάσιαστίστηκε. Μέσα σε ένα μήνα άλλαξε η ζωή μας. Μπήκαν στο λεξιλόγιό μας οι λέξεις Ερυθρός Σταυρός, κατοχή, αγνοούμενοι, αιχμαλώτοι. Λόγω της ηλικίας μας αυτό άλλαξε την πορεία μας. Ο ρομαντισμός και η νοσταλγία της δεκαετίας του '60, ο λυρισμός εκείνης της εποχής, η αθωότητα, η σκληρότητα της εποχής του '72-'74, ο πόλεμος, η αλλαγή του σκηνικού. Εκτροχιασμός. Αλλαγή πλεύσης.

Λίγο μετά τη δεύτερη εισβολή, μια ομάδα φίλων, πήραμε αφίσες με το σύνθημα «έρκεται» για τον Μακάριο και τις βάζαμε στους δρόμους. Ήταν πρώι στην οδό Βασιλίου Μιχαηλίδου, όταν ξαφνικά ήλθαν δυο αυτοκίνητα, σταμάτησαν απότομα μπροστά μας, πατάχτηκαν έξω 3-4 άτομα με αυτόματα όπλα. Έριξαν πυροβολισμό στον αέρα. Τρέξαμε να κρυφτούμε.

Το '80 έφυγα για σπουδές στο Κονσερβατόριο της Μόσχας. Εκεί είδα την Κύπρο με ένα άλλο μάτι. Ανακαλύπτω ότι είμαστε μια κοινωνία, η οποία διακατέχεται σε πάρα πολλές εκδηλώσεις της ζωής της, από μια ακατάσχετη μιζέρια. Κλειστοί στο καβούκι μας, κουβαλούμε τον μικρόκοσμο της Κύπρου στις χώρες που ζούμε και επιστρέφουμε το ίδιο στεγνό. Θεωρώ τον εαυτό μου τυχερό που σπούδασε στο συγκεκριμένο Κονσερβατόριο. Με τον τρόπο που με αντίκριζαν οι Ρώσοι, με έκαναν να ξανακοιταχτώ ως υπόσταση κοινωνική, ιστορική, καλλιτεχνική, σπορική. Να ξεκαθαρίσω το τοπίο της δικής

μου υπόστασης, της εθνικής μου κουλτούρας, της ιστορικής μου προέλευσης, τις παρουσίες μου.

Γυρίζοντας στην Κύπρο, άρχισα να γράφω μουσική για το θέατρο και να δισκογραφώ τραγούδια μου στην Αθήνα, υπογράφω συμβόλαια με την εταιρεία SONY. Το '89 ήλθε η Κύπρος να σηματοδοτήσει από τη Γερμανία και γράφω την όπερα «Μανώλη», κών μουσική για το σινεμά, κάποιες σημαντικές διακρίσεις, ενώ τα τελευταία χρόνια έχω ενδιαφέρουσες συνεργασίες με διάφορους καλλιτέχνες και δίνω συναυλίες στο εξωτερικό.

Την Κύπρο δεν την αισθάνομαι ως ένα χώρο που ξεκίνησε να περάσει το '60. Είναι από την πρα-

κτική της υπόστασης, υπήρχε και πριν χιλιάδες χρόνια. Το στενό πλαίσιο των 50 χρόνων είναι οι απτές μνήμες που κουβαλούμε. Μέσα στα λίγα που έχω κάνει, είναι αυτά που την

χρωστούσα. Ιδιαίτερη στιγμή για μένα ήταν η μεγάλη συναυλία μου για τα 50χρονα της Κυπριακής Δημοκρατίας πριν από λίγες μέρες στη Νέα Όπερα Μόσχας, με 3-4 άτομα με αυτόματα όπλα. Έριξαν πυροβολισμό στον αέρα. Τρέξαμε να κρυφτούμε. Το '80 έφυγα για σπουδές στο Κονσερβατόριο της Μόσχας. Εκεί είδα την Κύπρο με ένα άλλο μάτι. Ανακαλύπτω ότι είμαστε μια κοινωνία, η οποία διακατέχεται σε πάρα πολλές εκδηλώσεις της ζωής της, από μια ακατάσχετη μιζέρια. Κλειστοί στο καβούκι μας, κουβαλούμε τον μικρόκοσμο της Κύπρου στις χώρες που ζούμε και επιστρέφουμε το ίδιο στεγνό. Θεωρώ τον εαυτό μου τυχερό που σπούδασε στο συγκεκριμένο Κονσερβατόριο. Με τον τρόπο που με αντίκριζαν οι Ρώσοι, με έκαναν να ξανακοιταχτώ ως υπόσταση κοινωνική, ιστορική, καλλιτεχνική, σπορική. Να ξεκαθαρίσω το τοπίο της δικής μου υπόστασης, της εθνικής μου κουλτούρας, της ιστορικής μου προέλευσης, τις παρουσίες μου.

Οι μικροκομματισμοί των πολιτικών

ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ήταν άλλη μια τραυματική εμπειρία για όλη την Κύπρο. Με ελλιπί πληροφόρηση και με ένα σχέδιο που η ηγεσία μας αρνήθηκε να διαπραγματευτεί, κληθήκαμε να βγάλουμε εμείς τα κάρβουνα από τη φωτιά. Επικράτησε ξανά η πολιτική που μας κατατρέπει, να λέμε αυτά που θα μας επιτρέψουν να ξαναβγούμε στην εξουσία. Η εγκατάλειψη των στρατηγικών στόχων και η αντικατάστασή τους με μικροκομματικούς που θα επέτρεπαν στις ηγεσίες να επικαλούνται «νίκες», αντί να κάνουν αυτοκριτική για την αποτυχία των επιλογών τους. Αυτά με έκαναν να σταματήσω να ασχολούμαι ενεργά με την πολιτική από το '92 χωρίς βεβαιότητα να σταματήσω να ενδιαφέρομαι.

Το μεταφυσικό κομμάτι της Κυπριακής Δημοκρατίας

Μέσα στο έργο μου είναι το μεταφυσικό κομμάτι της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Κύπρος που ονειρεύομαι. Η εικόνα της, οι άνθρωποί της, οι ήχοί της, οι μυρωδιές της, το γασαεμί, η ελιά, η αλμύρα της θάλασσας, αλλά και του ψημένου φαγητού. Η πολιτιστική αλλοίωση που ξεκινά από τη γλώσσα, η οποία ενώνει τα κομμάτια της ιστορίας μας, της βίωσής μας. Τι σημαίνει εισβολή, πολιτική επιβουλή; Αλλοίωση της γενεθλιάς μας ύπαρξης. Πατρίδα για μένα δεν είναι μόνο γεωγραφία. Αν αυτός ο τόπος αούριο είναι περτριγυρισμένος από άγνωστες μυρωδιές, ήχους, είναι πατρίδα μείον κάτι, άρα δεν είναι η πατρίδα που ονειρεύομαι. Η ύβρις της αρχαίας τραγωδίας είναι ένα πολύ σημαντικό πράγμα που ξεχάσαμε. Το κυριότερο κακό που επι-

φέρει η εισβολή είναι η ύβρις, η αλλοίωση. Σου επιβάλλω να φύγεις από τη γενεθλιά γη σου. Σήμερα ζούμε την εποχή της παγκοσμιοποίησης, όπου δεν χρειάζεται να πέσουν βόμβες για να αλλάξουν τα πράγματα. Προκατασκευάζονται με διάφορους τρόπους, με μια τεχνητή γλώσσα, μια τεχνητή ιστορία, μια τεχνητή μουσική. Τι μας συνδέει όλους; Το βλαχομαρκό ποπ, το οποίο η Κύπρος φορτώνεται στις αποσκευές της και πάει στη Γιουρβόριζιον. Ο καθένας μέσα του έχει μια πατρίδα που μπορεί να μην είναι η ίδια. Έχουμε το δικαίωμα να εκφραζόμαστε, αλλά νιώθω να ψιλοαυτοενοχοποιούμαστε. Αν που ότι είμαι Έλληνας της Κύπρου, αρχίζει να υποβάσκει μια αυτοενοχοποίηση εθνικισμού.